

סמאנציע באראנאוויטש

תחנת באראנוביץ

געשיכטע נומער דריי

דאס מאָל זענען מיר געווען נישט מעהר ווי אַ פּאַר מיניטן אירען און מיר זענען געזעסען אין וואַגאָן דריטער קלאַס, מע קאָן זאָגען, בהרבה. דאָס הייסט, געזעסען זענען, אייגענטליך, נאָר די, וועלכע האָבען באַצייטענע פּאַראַפּט ערטער. די איבעריגע זענען געשטאַנען אָנגעהאַנגען אײַף די צווישענעווענטלעך און האָבען גענומען, פון דעסטוועגען, אײַן אָנטייל אינ'ם שמועס גלייך מיט די, וואָס זענען געזעסען. און דער שמועס איז געווען זעהר אַ לעבעדיגער שמועס. אַלע האָבען גערעדט. אַלע אינאיינעם. ווי געווענהייך. ס'איז געווען אין דער פּרייה. דער עולם האָט זיך אויסגעשלאָפּען, אָפּגעראַווענט, ווי עס איז איבערגעפּיסען, ניט אָנגערויכערט זיך מיט פּאַפּיראַסען און מען איז געווען אויפגעלעבט, זעהר אויפגעלעבט, לעבט, אויף צו רעדען. פון וואָס? פון וואָס איהר ווילט. איטליכען האָט זיך געוואָלט דערזעהלען עפּים א פּרייט, א צאפּעלדיגס, אַזעלכעס, וואָס זאָל צוציהען, אַלע זאָלען האָרען. עס האָט זיך אָפּער ניט איינגעגעבען קיינעם אויפצוהאַלטען דעם עולם אויף אײַן זאָך. אַלע מיניט איז מען אריבערגעלאָפּען פון אײַן ענין אויפ'ן אַנדערען. אָט רעדט מען, דאכט זיך, פּונ'ם „אוראָזשאַי“, א גערעט אויף ווייץ און אויף האָפּער, און אָט איז מען אריבער (א סמיכות

כאותה פעם לא מנינו יותר מכמה מנייני יהודים והיינו יושבים בקרון המחלקה השלישית, ניתן לומר, בהרחבה. כלומר, ישבו, למעשה, רק אלה שתפסו להם מושבים בעוד מועד. האחרים עמדו נשענים על גבי המחיצות שבין המושבים, ואף על פי כן נטלו גם הם חלק בשיחה ממש כמו היושבים. והשיחה היתה מלאת חיים. הכול דיברו בכת אחת, כנהוג. היה זה כשעת בוקר. הציבור נייעור זה עתה מן השינה, סיים את התפילה, יצא איך שיהיה ידי חובת ארוחת הבוקר, הצית לו כהנאה סיגארים והיה שרוי בהרחבת דעת, בהרחבת דעת יתירה, היפה לשיחה. על מה? על מה שאתם רוצים. כל אחד רצה לספר משהו חדש, רוטט, משהו שימשוך אליו את הלב, שהכול יקשיבו. אבל בידי איש לא עלה לרכז את תשומת ליבו של הציבור בדבר אחד. ככל רגע קפצו מעניין לעניין. הנה מדברים, כמדומה, על ה"אורוז'אי",¹ יכול השפע של החיטה והשעורה, והנה כבר עברו (איזו סמיכות פרשיות!) למלחמה.² לא התעכבו על זו אפילו חמישה רגעים, וכבר קופצים ישר אל תוך המהפיכה. מן המהפיכה מתגלגלים אל הקונסטיטוציה,³ ומן הקונסטיטוציה נופלים ממילא אל תוך הפוגרומים עם הרציחות, הרדיפות, הגזירות החדשות על היהודים, ההגליה מן הכפרים, הריצה לאמריקה ושאר הצרות והפורענויות, ששומעים עליהן בזמנינו היפים האלה: פשיטות רגל, אַקספרואראצות,⁴

1. יכול.

2. מלחמת רוסיה-יפאן (1903 - 1905).

3. מהפיכת 1905, שהצאר ניקולאי השני שיך כהכטחת חוקה (קונסטיטוציה).

4. הפקעות. הכוונה למעשי השוד שהיו תנועות המחתרת הסוציאליסטיות עשות לשם מימון פעולותיהן. התנועות היו מגדירות מעשים אלה כ"הפקעות".

מצב צבאי, תליות, רט, זולירה, פורישקביץ, אַזב'...

"אַזב'!"

מישהו פלט את האמת, מישהו הזכיר את השם - וכל הקרון הותקח: אזב, ושוב אַזב, ושוב ושוב אזב, ופעם נוספת אזב. - סלחו לי, אחת מה איכפת לכם, כולכם בהמות. על מה כל הרעש - אַזב! פּהר! מהומה שלמה - אזב! מה זה כל האזב? לא כלום. פרחח, פאוך, מלשין, אפס, כלום שבכלום. אם תבקשו, אספר לכם סיפור על מלשין, קאמינקאי מקאמינקא שלנו, ואז, מה איכפת לכם, הייתם בעלמכם אומרים, שאַזב לעומתו - כלב קטן! כך, בזו הלשון, פּהר אחד מן הנוסעים שלא היה להם מקום ישיבה בקרון והיה תלוי מעל זו על גבי המחיצות. אני מפנה את ראשי ונושא את עיני כלפי מעלה וראה טיפוס בעל כשר בקאסקט משי שפתי וולו פנים אדומות ומנומלץ ועינים מחייכות, ובלי שיניים מלפנים. כלומר, בדיוק השיניים זקדמיות חסרות אצל, ומשום כך, כנראה, הוא משמיע את הזין, הטגך והצדי כשריקה כלשהי, ואכן בדיוק כשל כך הוגה הוא "אַזב" במאָם "אַזב".

בעיני מצא הטיפוח חן ממבט ראשון. מצאו חן בעיני הרחכות שלו והסגנון שלו ודעתו שכולנו בהמות. אני אוהב יהודים כאלה. אני מקנא בהם.

הקהל, לאחר שקיבל מן היהודי הקאמינקאי במפתיע תעודת הסמכה כתור בהמות, היה ברגע הראשון כמו המום, ממש כאילו שפך עליו מישהו מלוא הדלי מים קרים. אבל עד מהרה התעשתו הכול, החליפו מבטים ביניהם ואמרו ליהודי הקאמינקאי:

5. וי. נ. פורישקביץ (1870 - 1920), מנהיג סיעה אנטישמית ברומה (בית הנבחרים הרוסי) ומייסד "המאות השחורות".
6. י. פ. אוף (1869 - 1918), סוכן-סחר של המשטרה הצארית, שהושחל במפלגה הסוציאלי-רבולוציונרית (ה"חית"), שבה הגיע למעמד של סמכות בעוד הוא מוסר את סודותיה לכולשת.

החג מסכות לבנות

5.10.1910 Fe פרוס' יוני 1910 1

הפוישה!) גייה לחתמה. נישט געהאַלטען זיך ביי דער מלחמה קיין סינה מיט טהוט מען א שפּרונג-אריבער גלייך צו דער רעוואָלוציע. פון דער רעוואָלוציע ניט מען זיך א וואָרף אין דער קאָנסטיטוציע, און פון קאָנסטיטוציע פּאַלט מען שוין במילא אריין אין די פּאַנאָמען, טיט די רציחות, רדיפות און נייע גזירות אויף אירען, מיט'ן טרייבעניש פון די דערפער, מיט'ן לייפעניש קיין אמעריקע, מיט די איבעריגע צרות און ילעק-פורענויות, וואָס מע הערט זיך אָן אין היינטיגע שענע צייטען: אַנזעצען, עקספּראַד פּריאַציעס, וואָיענע פּאַלאָזשעניע, תליות, הונגער, חלירע, פּוריט-קעוויטש, אַזעוו...

"א-ז-ע-וו!"

איינער האָט אַרויסגעלאָזט דאָס דאָזיגע וואָרט, איינער האָט דערמאָנט דעם דאָזיגען נאָמען - און דער נאַלצער וואַגאָן איז געוואָרען אויפגעקאַכט: אַזעוו, און נאָך א מאָל אַזעוו, און אָפּער א מאָל אַזעוו, און טאַקי וויעדער א מאָל אַזעוו. - האָט קיין פּאַראַיבעל ניט, איהר זענט, וואָס אהרט אייך, אַלע בהמות. סע טהוט זיך א ביסעל - אַזשעוו! פּהע! א נאַנצער טארעדאָס - אַזשעוו! וואָס איז אַזעלכעס אַזשעוו? א ניסם, א יונגאטש, א פּאַרך, א מסור, א נול, א נאָרנישט שפּאַנאַר-נישט. איהר זאָלט מיך בעטען, וואָלט אייך אייך דערזעהלען א מעשה פון א מסור, טאַקי פון אונזערען א קאמינקער, וואָלט איהר, וואָס אהרט אייך, אַליין געזאַנט, אַז אַזשעוו איז א הונט אַקענען איהם!

אָט מיט אזא שפּראַך איז אַרויס איינער פון די פּאַסאזשירען, וואָס האָבען נישט געהאַט קיין אָרט אין וואַגאָן און געהאַנגען איבער אונז אויף די צווישענעווענטלעך. איך דעהאָוים דעם קאַפּ אין הויב-אויף די אַזעוו, דערזעה איך א נאַפּאָטען פּאַרטיזין אין א זיידענעם שבת'דיגען קאַשעט, מיט א זייטען הלייענדיגען פּנים, מיט שטייכלענדיגע אויגען און אַהן צייהן פון פּאַרענט. דאָס הייסט, סאַמע די פּעדערטיטע צייהן פּעהלען איהם, און מחמת דעריבער,

אַפּנים, רעדט ער אַרויס א זיין און א סמ"ך און א צד"י א ביסעל פייפּענדיג, און טאַקי דערפאַר קומט-אויס ביי איהם ניט, אַזעוו, נאָר „אַזשעוו".

מיר איז אָט דער פּאַרטיזין באַלד געפּעלען געוואָרען. מיר איז געפּעלען זיין פּרייטקייט, מיט זיין שפּראַך, מיט זיין האַלטען אונז אַלעמען פאַר בהמות. איך האָב ליב, איך בין מקנא אַזא אירען. באַקומען אומגעריכט פון א קאמינקער אירען איין אטעסטאַט פון בהמות, איז דער נאַנצער עולם געפליבען די ערשטע מינוט ווי געפּעלפט, גלייך ווי עמיצער וואָלט זיי אָפּגענאַסען מיט א שפּעל קאַלט וואַסער. מען איז אָפּער גיך געקומען צו זיך, א ביסעל זיך איבערגעקוקט איינס מיט דאָס אַנדערע און א זאָן געטהאָן צום סאַמינקער אירען:

— אתה רוצה שנו... ממך, ובכך אנחנו מבקשים ממך, למה לא?
ספר לנו ואנחנו נש... מהו הדבר הזה שקרה אצלכם בקאמינקא.
אבל מדוע אתה עו... מדוע אינך יושב? אין, אתה אומר, מקום?
יהודים! הצטופפו ק... פנו מקום, במחילה מכבודכם!
הקהל, היושב ב... זכי צפוף ודחוק למדי, מצטופף עוד ומפנה

מקום ליהודי הקאמינקא. הקאמינקאי מתיישב לו די ברחבות (כמו
סנדק בכרית בעת שהשמש קורא: "קוואטר" ומכניסים את התינוק
לחדר) — והוא מזיח את הקאסקט כלפי מעלה, מפשיל את
השרוולים ופותח בסגנון הרחבות שלו בזו הלשון:

— שמעו נא, יהודים חביבים. מה שברצוני לספר לכם עכשיו,
עליכם לדעת, איננו פזמון שקוראים בספר מן הספרים ואף לא
מעשה-פזבז* מאלף לילה ולילה. זהו, הבינו אותי, מעשה שהתרחש,
מה איכפת לכם, אצלנו בקאמינקא ממש. אבי, עליו השלום, בעצמו
סיפר לי, שהוא שמע אותו מי יודע כמה פעמים מפי אבא שלו.
הסברה היא, שכל המעשה כולו היה מתואר אצלנו אישם בפנקס
ישן. שנשרף מזמן. אתם רשאים לצחוק, אבל אני אומר לכם, שזה
ממש חטא שהפנקס נשרף. שם, אומרים, נרשמו מעשיות יפות, הרבה
יותר יפות מאלו שמדפיסים היום בספרי המעשיות ובעיתונים.

קיצור המעשה — הדבר היה בימי ניקולאי הראשון, בזמנים של
הגנוט. מה אתם מחייכים? אינכם יודעים מה פירושו של גנוט? גנוט
פירושו שהיו — גונטים, מענישים ב"קוליסטרוי". מה זה "קוליסטרוי"
גם זה אינכם יודעים? צריך, אם כך, להסביר לכם. תארו לעצמכם
— משני הצדדים מעמידים חיילים עם שבטים של כרזל, ואתם
מטיילים לכם ביניהם, מה איכפת לכם, הלך וחזור עשרים וכמה
פעמים בעירום, במחילה מכבודכם, כמו שיצאתם מבטן אמכם,
ועושים ככם מה שהרבי בחדר היה עושה כשלא רציתם ללמוד...
עכשיו אתם כבר יודעים מהו הטעם של "קוליסטרוי"? ובכך, שמעו
הלאה.

ויהי היום — קורה מעשה, באה פקודה מן הגוברנאטור —
ואסילצ'יקוב היה אז גוברנאטור — לגנוט יהודי אחד בשם קיבקה.
מי היה הקיבקה הזה וכמה חטא כל כך — זאת לא אוכל לומר לכם
כדיוק. אומרים שמטבעו היה הוא יהודי מוזג, ברנש לא כל כך חשוב,
ונוסף על כך גם רווק זקן, בחור שבלה בכחוליו. צריך היה אלוהים

7. מי שנשא את התינוק מחדר היולדת אל הסנדק בטקס כרית-המילה.
א. רומאנס שרווח בספרות אירופה בסוף ימי הביניים ובתקופת הרנסאנס. עובד ליידיש
כידו אליהו כחור (1507). מספר את ההרפתקאות המופלאות שעברו על הנסיך כוכו
שנושל מכס אביו ושכש אומר. היצירה זכתה לפופולאריות רבה במשך מאות שנים,
ושמה שהשחכש ל"כוכב מעשה" נעשה שם דבר לסיפורי גוזמאות ואירועים מופלאים.

להכניס למוחו רעיו... לא עומד ומפטפט לו פעם עם הגויים בבית
המרזח — ביום אי... הדבר — על אדוני ומשיחו. "נאש בוג, ואש
בוג?" — מלה ועוד... עד שהביאו את מושל המחוז עם מפקח-
המשטרה והם, מה... לת... רשמו פרוטוקול! קח, מוזג טיפש
שכמותך, הציג לפניהם דלי יי... וייעלם הפרוטוקול! אומר הוא:
"לא! קיבקה אינו... מ... מ... נוסף לכל הצרות הוא גם עקשן.
מה הוא חשב לו? ו... בוודאי, שיקנסו אותו בשלושה רובל וסוף
לסיפור. מי ילך ו... דעתו, שבשביל מלה של שטות יכבדו אדם
ב"קוליסטרוי"? קי... מעשה, תפסו את הבחור והושיכו אותו, מה
איכפת לכם, בחדר... שיפרעו לו במחילה עשרים וחמש מלקות
בלוויית כל הטקס, ציווה אלוהים.

מילא, מסתמא... מבינים מעצמכם מה שהתרחש אצלנו
בקאמינקא כששמעו... מעשה שכזה. ומתי צריכה לקרות צרה שכזאת?
דווקא כלילה ודווקא... כן, שכאשר קמו מן השינה כבוקר וכאו
לבית הכנסת נהיה... "אסרו את קיבקה!"... "דנו אותו
לגנוט!"... גנוט? ... למה? ... "בשביל שטות, מלה"...

— איהר ווילט, מיר זאלען אייך בעטען, בעטען מיר אייך,
מהכתיתי; דערצעהלט אונז, וועלען מיר האַרבען, וואָס האָט זיך
אזעלכעס געטראָפּען ביי אייך אין קאמינקע? נאָר לאַמאי יטענהט
איהר? פאַר וואָס זיצט איהר ניט? נישטאַ, זאָנט איהר, וואו?
אידען! טהוט זיך אַ ביסעל אַ רוק-צונויף! מאַכט איין אָרט!
זייט זשע מוחל!

און דער עילט, וואָס איז אזוי אויך געזעסען גענוג צונויף-
גערוקט, טהוט זיך נאָך אַ ביסעל אַ רוק-צונויף און מאַכט איין אָרט
פאַר'ן קאמינקער אידען. און דער קאמינקער איד זעצט זיך אוועק
נאָנץ ברייטליך (ווי אַ סנדקא אויף אַ ברית, בישעט דער שמיש
טהוט אַ געשריי: „קוואַטער" און מע טראָנט אריין דאָס קינד) —
און ער פאַררוקט דעם קאישקעט ארויף, פאַרקאטשעט די אַרבעל און
הויבט'אָן מיט זיין ברייטער שפּראַך בזו הלשון:

— הערט זשע צו, מיינע ליבעע אידען. אָט דאָס, וואָס איך
ווייל אייך דערצעהלען, איז, זאָלט איהר וויסען, נייט קיין פּזמון,
וואָס מע לייגעט אין אַ ביכעל פּון די ביכלעך, און נייט קיין בבא-
מעשה פּון טויענט אין איין נאכט. דאָס איז אַ געשיכטע, פאַר-
שטעהט איהר מיר, וואָס האָט זיך פאַרלאָפּען. וואָס אהרט אייך,

טאָקי ביי אונז אין קאמינקע. מיינ טאָטע, עליו השלום, האָט דאָס
מיר אַליין דערצעהלט, אַז ער האָט דאָס געהאַרט פּון זיין טאָטען
דערצעהלען וויפּיעל מאָל. ס'איז אַ סברה, אַז די גאַנצע מעשה
איז געווען באַשריבען ביי אונז ערגיץ אין איין אַלטען פּנקס, וואָס
איז שוין לאַנג פאַרברענט געוואָרען. איהר מענט אייך לאַכען,
נאָר איך זאָג אייך, אַז ס'איז איין עבירה, וואָס דער פּנקס איז פאַר-
ברענט געוואָרען. דאָרטען איז געווען, זאָנט מען, באַשריבען זעהר
שענע מעשיות, אַ טיך שענערע פּון די, וואָס דרוקען זיך אין די
היינטיגע מעשה-בליך און גאַזעטען.

בקיצור המעשה — דאָס איז געווען בימי ניקאָלאַי הראשון,
אין די צייטען פּון גנאָט. וואָס שמייכלט איהר? איהר ווייסט
דען, וואָס גנאָט הייסט? גנאָט הייסט — מע פּלעגט נאָטעווען,
טרייבען „קאָליסטראַי". וואָס איז אזעלכעס „קאָליסטראַי"? ווייסט
איהר וויערער ניט? דאָרף מען אייך, הייסט עס, קלאָר מאַכען.
שטעלט אייך פּאָר — פּון ביידע זייטען שטעהען אויסגעשטעלט
סאָלדאטען מיט אייזערנע ריטער, און איהר שפּאַציערט זיך דורך,
וואָס אהרט אייך, אַ מאָל עטליכע און צוואַנציג הין און צוריק, איך
בעט איבער אייער פּבור, אַ נאָקטער, ווי די מאַמע האָט אייך
געהאַט, און מע טהוט אייך דאָס, וואָס דער רבי האָט אייך געמאָגן
אין חדר דערפאַר, וואָס איהר האָט ניט געוואָלט לערנען... ווייסט
איהר שוין דעם טעם פּון „טרייבען קאָליסטראַי"? אַצינד קאָנט
איהר האַרבען ווייטער.

ויהי היום — טרעפט זיך אַ מעשה. עס קומט אָן פּונ'ם
נובערנאָטאַר — וואַסילצ'יקאָו איז דעמאָלט געווען נובערנאָ-
טאַר, — מע זאָל נאָטעווען איינעם אַ אידען מיט'ן נאָמען קיוועק.
ווער איז געווען אָט דער קיוועק, און וואָס האָט ער אזעלכעס פאַר-
זינדיגט — קאָן איך אייך אַקוראט ניט זאָגען. אַ סברה, אַז פּטבע
איז ער געווען אַ איד אַ שענקער, עפּים נאָר ניט אַזאָניג-אָניגטיג
מענטשעל, און נאָך איין אַלטער בחור, אַ פאַרזעענער דערצו.
באָדאָרף איהם גאָט אַרײַנגעבען אַ זין, און ער צערערט זיך איינ-

מאָל מיט די גויים אין שענק, זונטאַג איז דאָס געוועזען, וועגען
גאָט-זאָכען. „נאָש באָג, וואָש באָג" — אַ וואָרט פאַר אַ וואָרט,
מע האָט אַראָפּגעבראַכט דעם סטראָאָסטע מיט'ן פּריסטאָו און מע
האָט געמאַכט, וואָס אהרט אייך, אַ פּראָטאַקאָל. נעם זשע, רו
שענקער איינער, יטעל-אָוועק איין עמער פּראָנפּען, וועט ווערען
אויס פּראָטאַקאָל! זאָג ער: „ניין! קיוועק נעמט ניט זיין
וואָרט צוריק". ער איז נאָך איין עקשן אייך צו די צרות. וואָס
האָט ער געמיינט? ער האָט געמיינט, מע וועט איהם מן הסתם
אָפּשטראָפּען מיט אַ דרייערעל, און אַ גוטען טאָג. ווער וועט זיך
געהן ריכטען אויף אזאַ מישפּט, אַז פאַר אזאַ נאַריש וואָרט זאָל מען
טרייבען אַ מענטשען „קאָליסטראַי"? בקיצור המעשה, מע האָט
אויפּגעחאַפּט דעם בחיר און מע האָט איהם, וואָס אהרט אייך, איינ-
געזעצט אין חדר-נדיא אַרײַן, ביז מע וועט איהם אָפּצעהלען מחילה
פינגאָ-און-צוואַנציג שמיץ מיט'ן גאַנצען פאַראַד, אזוי ווי גאָט האָט
געפּאָטען.

מילא, פאַרשטעהט איהר דאָך מסתמא, וואָס ס'האָט זיך אָפּ-
געטהאָן ביי אונז אין קאמינקע, אַז מע האָט דערהערט אזאַ מעשה.
און ווען דאָרף זיך טרעפען אַזאָניג-אומגליק? דוקא ביינאכט, און
דוקא אַקענען שבת. אזוי, אַז מען איז אויפגעשטאַנען אין דער
פרייה און געקומען אין שוהל — אַ ויצעקו: „מע האָט איינגעזעצט
קיוועק!"... „מע האָט איהם גע'משפּט נאָט!"... „נאָט?"...

"עלילת-דם" ... "אי עלילת-דם? יהודי יש לו לשון ארוכה!" ...
"עשרים פעם לשון זכה, אבל גנוט? היתכן, גנוט? ... מה פירוש,
שיגנטו יהודי? יהודי לכו? קאמינקאי?"
כך נמשכה הרחיק, עמו כדוד, במשך כל השבת עד למוצאי שבת.
כמוצאי שבת, אחרי ההדלה, רצו בזעקות אל סבי (רב ניסל שפירא
קראו לו): "היתכן, ניסל, מה אתה שותק? איך אתה יכול להרשות
דבר כזה, שילקו יהודי משלנו, קאמינקאי?"
אתם תשאלו בוודאי, מה פתאום רצו דווקא אל סבי? אם כך, אני
חייב לומר לכם, שסבי נשיהיה לו גן-עדן מאיר) היה — לא מפני
שאני רוצה כאן להתפאר לפניכם — בעל-הבית הגדול, הנאה,
העשיר והמכובד ביותר בעיר וגם חשוב אצל הרשות, ונוסף על כך גם
בעל מוח. אחר ששמע את הזעקות טייל לו אט-אט בחדר כמה
פעמים, הלך ושוב ושוב טבע היה לו: כשחשב על משהו — כך היה
אבא וזכרונו לכרכה סספ — היה אוהב לטייל לו כמה פעמים הלך
ושוב). אחר כך נעצ אצלו: "ילדים! לכו הביתה. שלא יהיו לכם שום

9. אלהינו, אלהיכם (אנכי אבינו).

יסורים. יהיה, אם ירצה השם, בסדר; בקאמינקא, ברוך השם, עדיין
לא הלכו לנו יהודי, וגם להבא, בעזרת השם, לא ילקו" ...
כך, כאילו המלים דיבר אליהם סבי עליו השלום. ובעיר ידעו,
שאם רב ניסל שפירא אומר דבר-מה, הרי הדבר אמור. שישאלו אותו:
כיצד ומה ומתי? — את זה הוא שנה. יהודי נגיד, אתם מבינים,
וחשוב אצל הרשות ונוסף על כך גם בעל ראש חריף — כפני אדם
שכזה יש דרך ארץ. ומה אתם חושבים? כמו שאמר הסבא כך היה.
מה היה? חכו, תשמעו הלאה.

כשראה היהודי מקאמינקא, שהציבור בקרון כבר מתוח למדי
והכול רוצים לשמוע מה קרה אחר כך, עצר כסיפורו, הוציא מכיסו
נרתיק טבק גדול וגילגל לו במתינות סגריה. כמה אנשים זינקו בכת
אחת להגיש לו אש. כזה חשוב נעשה היהודי בקרון. אחרי שהצית את
הסגריה ומצץ ממנה ושאף את העשן המשיך בסיפור המעשה ביתר
רענונות:

— עכשיו תקשיבו ותשמעו מה מחולל יהודי חכם. כוונתי לסבי
זכר צדיק לכרכה. נמלך לו בדעתו ועושה מעשה של מה-בכך. דהיינו:
הוא מגיע להבנה עם הרשות, שהנידון, כלומר קיבקה, יקח לו רגע
ויעשה, מה איכפת לכם, "הלך לעולמו" ממש בשעה שהוא יושב
כביא הסוהר... מה אתם מסתכלים ביו? אינכם מבינים? או שאתם
פחדים, שמא הרעילו אותו חלילה? אל פחד. אצלנו לא מרעילים.
אלא מה? סידרו כך, שהנידון ילך לישון בריא ושלם, וכשהוא יתעורר
בבוקר הוא יתעורר מת... עיכלתם כבר? או אולי צריך לשים לכם
אצבע כפה כדי שתנשכו אותה? ...

כך היה. בוקר אחד בא אל סבא שליח מבית הסוהר וכידו נייר:
באשר בכך, כיוון שהלילה הזה נפטר מבית הסוהר יהודי בשם קיבקה,
וכיוון שהסבא הוא ראש וראשון וגבאי ב"חברה קדישא", על כל עליו
לדאוג, זאת אומרת, לכך שיקחו את הנפטר ויביאו אותו, זאת אומרת,
לקבר ישראל... מה אתם אומרים על חתיכת עבודה כזאת? הַפְּלֵא
וּפְלֵא. חכו רגע. אל תשמחו. הדברים אינם נעשים כל כך מהר כפי
שהם נאמרים. רק אל תשכחו, שזה לא סתם איזה יהודי שנפטר. כאן
מעורבים בעניין כפתורים צבאיים... גוברנאטור... גנוט... מה זה, דבר
של מה-בכך? ... ראשית חוכמה צריך היה לדאוג שלא יעשו לו
נתיחה. נוסף על כך צריך היה, כנהוג, להגיע להבנה עם הרופא, זאת

"פאר וואס? פאר ווען?" ... "פאר א נארישקייט, פאר א וואָרט" ...
"א בלבלול" ... "וואָסער בלבלול? א איד האָט א לאַנגע צונג!" ...
"אכצען מאָל א לאַנגע צונג, אָבער נאָט? סטייטש נאָט! ...
וואָס הייסט, מע וועט נאָטעווען א אידען? אונזערען, א
קאמינקער?" ...

אָט אזוי האָט דאָס געקאָכט, ווי אין א העסעל, דעם נאָנצען
שבת, פון שבת-צורנאכטס. שבת-צורנאכטס, נאָך הכרלה, אין מען
אריינגעפאלען מיט א נוואַלד צו מיין זיידען (רב ניסעל שאַפיראָ
האָט מען איהם גערופען): "סטייטש, רב ניסעל, וואָס שוויינט

איהר? ווי קאָנט איהר דאָס דערלאָזען אזא זאך, מע זאָל שמייסען
א אידען, אונזערען, א קאמינקער?" ...

וועט איהר דאָך מסתמא פרעגען, וואָס אין מען דאָס געלאָפען
גראָד צו מיין זיידען? באַדארף איך אייך זאָגען, אז מיין זיידע
(זאָל האָבען א ליכטיגען נידען) איז געווען — נייט ווייל איך
ווייל מיך דאָ פאר אייך באַריהמען — דער גרעסטער, דער שענסטער,
דער רייכסטער, דער פאָרנעסטער בעל-הבית אין שטאָרט, און
חשוב ביי נאָטשאַלטטווע, און טאָקי א גרויסער קאָפּמענטש דערצו.
אויסגעהערט דעם נוואַלד, האָט ער זיך פּאָוואָלינקע דורכגעשפּאַ-
ציערט עטליכע מאָל הין און צוריק איבער'ן שטוב (אזא טבע האָט
ער געהאַט: אז ער פלעגט עפּים טראַכטען — דערצעהלעט דער
טאַטע, עליו השלום, — האָט ער ליעב געהאַט אַרומשפּאַצירען
עטליכע מאָל הין און צוריק). נאָכדעם האָט ער זיך אָפּגעשטעלט
אין א זאָג געטהאָן: "סינדרע! געהט'ס אַהיים. איהר זאָלט נאָר
קיין יסורים ניט האָבען. עס וועט, אם ירצה השם, זיין רעכט; אין
קאמינקע האָבען מיר נאָך, דאַנקען נאָט, פון אַהער ניט געהאַט
קיין געשימסענעם, און מיר וועלען, מיט נאָט'ס הילף, ווייטער אויך
ניט האָבען" ...

אָט מיט די ווערטער האָט זיי מיין זיידע, עליו השלום, געזאָגט.
און אין שטאָרט האָט מען געוואוסט, אז רב ניסעל שאַפיראָ זאָגט,
אז געזאָגט איבערפרעגען ביי איהם: ווי אזוי און וואָס און
ווען? — דאָס האָט ער פּינגט געהאַט. א איד א נגיד, פּאַרשטעהט
איהר מיך, און א תקיף ביי נאָטשאַלטטווע, און א קאָפּמענטש דער-
צו — פאר אזא מענטשען האָט מען דרך-ארוי. אין וואָס זאָלט
איהר האָרען? — אזוי ווי דער זיידע האָט געזאָגט, אזוי איז געווען.
וואָס זייע איז געווען? וועט איהר האָרען ווייטער.

דערזעהען, אז דער עולם אין וואָנאָן איז שוין גענוג געשפּאַנט
און מע ווייל האָרען, וואָס וועט זיין ווייטער, האָט זיך דער האַמיני-
קער איד אָפּגעשטעלט, אַרױסגענומען פּױן קעשענע א גרויסען פּאַר-
טאַכאָ און פּאָוואָלינקע צונויפּגעדערהט א פּאַפּיראַס. עטליכע מיט

א מאָל האָבען זיך א וואָרף געטהאָן איהם געבען פייער. אזא חשוב
איז געוואָרען אָט דער איד אין וואָנאָן. נאָכדעם, ווי ער האָט פּאַר-
רויכערט און פּאַרצייגען זיך מיט'ן פּאַפּיראַס, האָט ער זיך גענומען
צו דער געשיכטע מיט מעהר פּרישקייט.

— אַזינד וועט איהר האָרען, וואָס א איד א חכם טהוט אויף.
איך מיין טאָקי דעם זיידען מיינעם, זכר צדיק לכרכה. ער איז זיך
מיישב און טהוט'אָפּ א קלייניגקייט. דהיינו: ער רעדט'אָפּ מיט
נאָטשאַלטטווע, אז דער פּאַר'מישפּט'ער, קיווקע הייסט עס, זאָל אויף
א מינוטקעלע נעמען, וואָס אַהרט אייך, און געבען א שטאַרב-אַוועק,
טאָקי אין טורמע זיצענדיג... וואָס קוקט איהר מיך אָן? איהר
פּאַרשטעהט ניט? צי איהר האָט מורא, מע האָט איהם חלילה
גע'סמ'ט? שרעקט אייך ניט. ביי אונז סמ'ט מען ניט. וואָס
זשע דען? מע האָט דאָס אָפּגעאַרבייט א סך שענער. מע האָט
אָפּגעמאַכט אזוי, אז דער פּאַר'מישפּט'ער זאָל זיך לעגען שלאָפען
געזונט און שטאַרק, און אז ער וועט אויפשטעהן אין דער פּריה, זאָל
ער אויפשטעהן א געשטאַרבענער... האָט איהר שוין געהייעט?
צי מע דאַרף אייך טאָקי אַרױנגעגען א פינגער אין מייל אַרױן, איהר
זאָלט איהם אָפּבייסען? ...

פך הוה. איינמאָל אין דער פּריה קומט צו געהן א שליח פון
דער טורמע מיט א פּאַפּיער צו מיין זיידען: באַשר בכך, אזוי ווי
ס'איז געשטאַרבען היינטיגע נאָכט אין טורמע א איד מיט'ן נאָמען
קיווקע, און אזוי ווי מיין זיידע איז ראש וראשון אין נבאי אין
חברה קדישא, על פן זאָל מען זעהען, הייסט עס, מע זאָל דעם גע-
שטאַרבענעם ציגעמען, ברענגען איהם, הייסט עס, צו חברי-ישראל...
וואָס זאָגט איהר אויף דאָס שטיקעל ארבייט? איך גנוט? האָט
זייע צייט. פרעהט זיך ניט. ניט אזוי גיך טהוט זיך עס, ווי סע
רעדט זיך. פּאַרנעכט נאָר נייט, אז דאָס איז נייט עפּים נלאָט
אזוי א איד איז געשטאַרבען. דאָ איז דאָך אַרױנגעמישט עפּים
סאַדאַטסעקע העפע... נופּערנאַטאַר... נאָט... א ווערטעלע? ...!
ראַשייט חכמה, האָט מען באַדאַרפט זעהען, מע זאָל איהם ניט פּאַל-

3

אומרת, שהרופא יוציא אותי ידו נייר כתוב וחתום, שהוא בדק את הנפטר תיכף ומיד אחרי הצטיירה, והוא מצא שהנפטר נפטר מדפיקות לב, כזה מין שבת לא עלינו... גם עם הפקידים האחרים צריך היה להידבר, שכולם יתנו חתימה על אותו נייר — וזהו. אין קיבקה. מת קיבקה.

מילא, מה שזה עלה לעיר — מותר לכולכם כאן בקרון לאחל לעצמכם שתרוויחו בכל חייכם. אם אתם חוששים מהפסד, אני מוכן להצטרף אליכם כשותף. תוכלו מי? סבא עליו השלום. על סבא שלי אפשר היה לסמוך. הוא יצא פה עבודה, תבינו אותי, בשום שכל, עגול וחלק סביב-סביב. תאמת באותו יום לפנות ערב הגיעו השמשים של "חברה קדישא" עם המיטה ולקחו אותו אחר כבוד, זאת אומרת, את הבר-מינן הישן, נשאו אותו מבית הסוהר, כמחילה, אל בית העלמין בכבוד גדול. כיומר, שני חיילים צעדו אחרי המיטה, ומאחוריהם — העיר כולה. מה שייך, אותו קיבקה בוודאי לא חלם אף פעם שיוכה ללוויה יוצאת. וכשהגיעו אל שער בית העלמין, כיבדו את החיילים, מה יצא לכם, כמנה יפה של י"ש, ואת הבר-מינן הכניסו אל תוך החצר, ושם כבר עמד מוכן שמעון בעל-העגלה (אני קורא אותו לנינים בשמו, כפי ששמעתי מפי אבא עליו השלום) עם ארבעה סוסים אש-ולהבה, ועוד לפני שהספיק התרנגול להשמיע קריאה אחת כבר נמצא הבר-מינן שלנו, מה איכפת לכם, הרחק-הרחק בעבר השל שער העיר נוסע לו בשעה טובה וממוזלת ישר לראדיוויל, משם — אל מעבר לגבול, הוהו, לברוד.

מסתמא תבינו מעצמכם, שער שלא חזר שמעון בעל-העגלה מראדיוויל לא עצמה העיר זיין. הסתובבו עם האף באדמה. ויותר מכולם — הסבא עליו השלום. מפני שאולי — אל תפתח פה לשטן — יתפסו אותו על הגבול, את הבר-מינן היפה, כלומר, את קיבקה, ויסיעו אותו הנה בחזרה ליריאה, ואז, בסך הכול, הרי הולכת העיר כולה לסיכור... משום כך נישר עזר אלוהים, שמעון בעל-העגלה חזר בשלום מראדיוויל. וזוסי האש-ולהבה שלו והביא מכתב מקיבקה, כתוב בעצם יתנו ידו: "ביקשתי להודיע שהנני נמצא בברוד" — פרצו בעיניו שטון ושמחה! עשו סעודה, כמובן אצל סכי בבית, והזמינו את המשגיח על בית הסוהר, ואת מפקח המשטרה ואת הרופא ואת שאר הרשות, והתהוללו, כליזמרים ניגנו ויין שתו

והשתכרו עד כדי כך שהמשגיח על בית הסוהר, מה איכפת לכם, התנשק נמרצות עם סבא ועם כל המשפחה אולי עשר פעמים, ומפקח המשטרה רקד, כבר לפנות בוקר, בלי תחתונים אצל סבא על הגג. דבר של מה-בכך — פדיון שבויים! לחלץ יהודי ממלכות! אם כן, הרי טוב? כן? חכו רגע, יהודים חביבים. רק כאן מתחילה התחנה האמיתית. אם אתם רוצים לשמוע הלאה, אבקש שתחכו לי קצת. הנה כאן, בתחנה, אני מוכרח לקפוץ לרגע, לחטוף מלה עם פקיד התחנה, כדי שיאמר לי כדיוק כמה זמן עוד יש לנו עד באראנוביץ. זאת אומרת, בעצם אני נוסע רחוק יותר, אבל בבאראנוביץ אני מוכרח לרדת ולתפוס רכבת אחרת...

אין מה לעשות. מוכרחים לחכות. היהודי מקאמינקא הולך לדבר עם "פקיד התחנה" בעניין באראנוביץ, וכינתיים מחליף הציבור רשמים על אודות היהודי הקאמינקאי והסיפור הקאמינקאי שלו:

- מוצא חן בעיניכם היהודי?
- יהודי נחמד.
- גזעי.
- יש לו דיבורים.

מעטען. דרצו האט מען באדארפט אַנקומען, געוועהנליך, צום דאָקטער, אז דער דאָקטער זאָל, הייסט עס, אַרויסגעבען אַ פאַפּיער פתוב וחתום, אז ער האָט בורק געווען דעם נפטר תיכף ומיד נאָכ'ן טויט און ער געפינט, אז דער נפטר איז נפטר געוואָרען פון האַרץ-קלאָפּעניש, אזא מין אפּאָפּלעקציע, ניט דאָ געדאַכט... אויך מיט דער איבעריגער נאַטשאַלסטווע האָט מען אָפּגעשמועסט, אלע זאָלען זיך געבען אַ שרייב-אונטער אויפ'ן דאָזיגען פאַפּיער — און פאַרטיג. אויס קיווקע. געשטאַרבן קיווקע.

מילא, וואָס דאָס האָט אָפּגעקאָסט דער שטאָדט — מענט איהר זיך אַלע דאָ אין וואַגאָן ווינטשען פאַרדיענען יעדען חודש. טאָמער האָט איהר מורא, שטעה איך צו צו אייך פאַר אַ שותף. און אַלץ ווער? דער זיידע, עליו השלום. אויף מיין זיידען האָט מען זיך געקאָנט פאַרלאָזען. ער האָט דאָס אָפּגעאַרבייט, פאַרשטעהט איהר מיך, שכל דיג און קונציג און קיילעכיג און גלאָט, אַרום און אַרום. און טאַקי באַתו היום, אַרום פאַרנאַכט, זענען געקומען די שמשים פון חברה קדישאַ מיט דער מטה און מע האָט איהם נאַני פּיין גע-גומען, דעם שענעם בר-מינן, און מע האָט איהם אוועקגעטראָגען פון דער נירמע מחילה אויפ'ן הייליגען אָרט מיט גרויס כבוד, דאָס הייסט, אַ פּאַר סאָלאַטען זענען נאָכגעגאַנגען נאָך דער מטה, און הינטען — די נאַנצע שטאָדט. וואָס טויג אייך, אַט דער קיווקע האָט זיך אויף אזא לוייה אַודאי היינמאָל נישט געריכט. און אז מען איז געקומען צום טויער פון הייליגען אָרט, האָט מען די סאָלאַטען געגעבען. וואָס אַהרט אייך, צו זענען טרונק בראַנען, אין דעם בר-מינן האָט מען אַריינגעטראָגען זיין הויף אַריין, און דאָרט איז שוין געשטאַנען צוגעגרייט שמעון דער בעל-עגלה (אייך רופּ אייך איהם אָן ביי'ם אָמען, ווי מיין טאַטע, עליו השלום, האָט מיר דערצעהלט) מיט פּיע גוטע ברענענדיגע ביים, און נאָך איידער דער האָהן האָט אַ הַע געטהאַן, איז שוין אינגער בר-מינן געווען, וואָס אַהרט אייך, הע דווייט אויף יענער זייט האַנאַטע, און איז אוועק אין

אַ גוטער שעה אַ מול'דיגער גלייך קיין ראַדיוויל, און פון דאָרטען — איבער דער גרעניץ, טירטיג, קיין בראַד.

דאָס פאַרשטעהט איהר שוין אַזיין מסתמא, אז ביז שמעון דער בעל-עגלה איז ניט געקומען צוריק פון ראַדיוויל, איז די שטאָדט ניט געשלאָפּען. אָהן קעפּ איז מען אַרומגעגאַנגען. און ועל פּולס — דער זיידע, עליו השלום. וואָרום אַ קשיא אויף אַ מעשה, טאָמער האַפּט מען איהם ביי דער גרעניץ, דעם שענעם בר-מינן, קיווקען הייסט עס, און מע פרענגט איהם צו פיהרען אַ לעבעדיגען, אַ געזונטען, דעמאָלט געהט דאָך אוועק אַ נאַנצע שטאָדט סך-הכל סיביר... דערפאַר אָבער, אז נאָט האָט געהאַלפּען, שמעון דער בעל-עגלה איז געקומען בי'לום צוריק פון ראַדיוויל מיט זיינע ברענענדיגע סוסים און האָט געבראַכט צו פיהרען פון קיווקען אַ ברוינעל, גע-שריבען מיט זיין אייגענער האַנט: „ב ק ש ת י ל ה ו ד י ע א ז א י כ ב י ו א י ב ר א ד“, — איז געוואָרען אין שטעטלע ששון ושמחה! מע האָט געמאַכט אַ סעודה, טאַקי ביי מיין זיידען אין שטוב, און מע האָט געשיקט רופּען דעם סמאָטריטעל פון דער טורמע, מיט'ן פּריסטאַוו, מיט'ן דאָקטער, מיט דער איבעריגער נאַטשאַלסטווע, און מע האָט געהוילעט, פּלייזער האָבען געשיפּעלט, און מע האָט זיך אזוי אָנגע'שפורט, אז דער סמאָטריטעל פון דער טורמע האָט זיך, וואָס אַהרט אייך, שטאַרק געהויבט מיט מיין זיידען און מיט דער נאַנצער משפּחה אפשר צעהן מאָל, און דער פּריסטאַוו האָט געטאַנצט, אַרום פאַרטאַג שוין, מחילה, אָהן תּחתונים, ביי'ם זיידען אויפ'ן דאָך. אַ קלייניגקייט — פּדיון שבויים! אויסגע-לייזט אַ אידען פּין שמיי! איז דאָך גוט? איאָ? האָט זשע צייט, מיינע ליבע אידען, — אַט דאָ הויבט זיך ערשיט אָן די רעכטע חתונה. אויב איהר ווילט האַרען ווייטער, וועל איך אייך בעטען איין וויילע מיר צוואַרטען. אַט דאָ אויף דער סטאַנציע מוז איך אַרפּאָהריבען אויף אַ מינוטהעלע, אַ שמייעם טהון מיט'ן נאַטישאַלניק סטאַנציע, ער זאָל מיר זאָגען אַקוראַט, וויפּיעל האַבען מיר נאָך קיין באַראַנאוויטש. דאָס הייסט, פּאַהרען פּאַהר איך

ווייטער, נאָר אין פאַראַנאוויטש מוז איך אָפּשטיינען און האַפען איין אַנדער פּאַיער...

העלפט נייט. מע מוז וואַרטען. דער קאמינקער פאַרשוין געהט רעדען מיט'ן „נאַטשאַלניק סטאַנציע“ מנח פאַראַנאוויטש, און דער יולם דערווייל טהוט זיך אַ שמייעס-אָבער וועגען דעם קאמינקער אידען מיט דער קאמינקער געשיכטע:

- געפעלט אייך דאָס אידעל?
- אַ וואויל אידעל.
- אַ יאָדערדיגס.
- האָט אין זיך רעד.

4

— לא צריך לגרד לו את הלשון.

— והסיפור?

— סיפור יפה.

— אבל קצר.

אגב, נמצאים אחדים, שאומרים, שגם אצלם קרה מעשה כזה. כלומר, לא כזה בדיוק, אבל כאילו מעשה באותו נוסח. ומשום שכל אחד רוצה לספר את המעשה שלו, נעשה בקרון מעין יריד. עד שחוזר היהודי הקאמינקאי. וכשחוזר לו היהודי הקאמינקאי משתררת דומיה, והכול נצמדים זה לזה, כמו קיר, ומאזינים לסיפור הקאמינקאי במלוא תשומת הלב.

— איפה אנחנו עומדים? כבר נפטרנו, ברוך השם, מיהודי ושמו קיבקה. לא כן? כך אתם חושבים? אם כן, אתם טועים, יהודים חביבים. חולפת לה חצי שנה או שנה, לא אומר לכם בדיוק כמה, נמלך בדעתו יהודי ששמו קיבקה ושולח, מה איכפת לכם, מכתב, ודווקא על שמו של הסבא: "ראשית, הוא כותב, ביקשתי להודיע, שהנני, ברוך השם, בקו הבריאות, מי יתן שנוכה לשמוע כזאת גם

מכם. והשנית, הוא כותב שארתי כלי פרוטה על הנשמה וכלי שום דבר להתפרנס ממנו כמ... ר, בין גרמנים. הם אינם מכינים את השפה שלי ואני אינני מ... את השפה שלהם. ומקום להרוויח בו משהו — אין, ממש "על הרצפה ומות". על כן, הוא כותב, ביקשתי לשלוח... אתם יודעים דברי חכם? שישלחו לו, זאת אומרת, כסף! מן הסתם די לגלגו לכתוב הזה, ולבסוף קרעו אותו, מה איכפת לכם, לעשרה קרעים ועוד. את כל העניין. לא עוברים שלושה שבועות, ושוב מגיע מכם "שוב מן הברמינן, כלומר, מקיבקה, ושוב על שמו של הסבא" כ "ביקשתי להודיע", ושוב "ביקשתי לשלוח". אלא שה"ביקשתי לשלוח" מלווה הפעם בטענות ומענות: "היתכן, כותב הוא, מה יצא מחייו? מוטב, הוא אומר, שכבר היו מלקים אותו. המלקות, הוא אומר, היו נרפאות מזמן והוא היה נשאר וכידיו הפרנסה שלו, כ... ורם, ולא מסתובב, הוא אומר, בין הגרמנים, בְּטֵל ומבוטל ונחמד מרעב..."

משהגיע מכתב שכזה יתן אליו הסבא עליו השלום את העיר: "מה עושים? יהודי גווע נע... מוכרחים לשלוח לו משהו... וכשרב ניסל שפירא אומר, אי א... להיות חזיר... אספו סכום נאה (יותר מכולם נתן סבא עצמו, מו... כאן לא להבין?) ושלחו לו, מה איכפת לכם, קצת כסף, ושוב ש... היה פעם יהודי ששמו בישראל קיבקה. אבל קיבקה, הבינו או... הוא לא שכת, שקיימת עיר הקרויה בשם קאמינקא. שוב חולפת חצי שנה או שנה, לא אומר לכם בדיוק כמה, האם לא מגיע ממנו, או... מכתב נוסף? ושוב על שם סבא, ושוב "ביקשתי להודיע" ש... "ביקשתי לשלוח", וכבר, תודה לאל, כתוספת מזל טוב. "בא... ככה — כותב הוא במכתב — כיוון שהוא נעשה זה לא כבר חתן... נוטל לו כלה נאה, כת בעליבתים ממשפחה טובה, על כן "ביקשתי לשלוח", זאת אומרת, שישלחו לו בבקשה מאתיים זהובים ש... הכטיח להפקיד תחור נדוניה. ולא, הוא אומר, בטל השידון... לא היה... מה תאמרו לצרה הזאת? קיבקה יישאר חלילה כלי כלה... וזמר לכם, המכתב עבר מיד ליד בכל קאמינקא כמו איזה דבר... והציבור צחק, ממש החזיק את הבטן מרוב צחוק. חוכא ואטילה נעשו בעיר: "מזל טוב מגיע לנו..." "קיבקה נעשה חתן... שמתם? מאתיים זהובים נדוניה..." "כת בעליבתים ממשפחה טובה..." "חא-חא-חא..."

— די צונג נישט פיסען.

— אין די מעשה?

— א שענע מעשה.

— נאָר א קורצע.

אגב, געפינען זיך אזעלכע, וואָס זאָגען, אַז ביי זיי האָט זיך אויך געטראַפּען אזא נעשיכטע. דאָס הייסט, ניט דוקא פונקט אזא נעשיכטע, נאָר פּוּ עפּים ווי אויף דעם אופּן. און מ'מחמת איטליכען ווילט זיך זעהר דערצעהלען זיין נעשיכטע, ווערט אין וואַנאָן א שטיקעל יריד. ביז עס קימט אַרײַן דער קאמינקער איד. און אז עס קומט אַרײַן דער קאמינקער איד, ווערט שטיף, און אלע שפּאַרען זיך צונויף, ווי א וואַנט, און מע האַרצט די קאמינקער נעשיכטע מיט קאָפּ און מיט מיט.

— וואו זשע האַלטען ביר? האָבען מיר שוין גע'פּטר'ט, ברוך השם, א אידען, וואָס הייסט קיווקע. איז? אזוי מיינט איהר? האָט איהר א טעות, מיינע ליבע אידען. עס געהט אַוועק א האַלב יאָהר אָדער א יאָהר, איך וועל אַיך ניט זאָגען אַקוראַט, איז זיך מיינט א איד, וואָס הייסט קיווקע, אין זיידע אַרײַן, וואָס אַהרט אַיך, א בריוועל, טאקי אויף מיין זיידע'ס נאָמען: "ראשית,

שרייבט ער, בקשתי להודיע, אז איך בין, ברוך השם, געזונט, נעבן נאָט דאָס נעמל כע פון אַיך צו הערען. והשנית, שרייבט ער, בין איך געפליבען אָהן א נראָשען ביי דער נשמה און אָהן יסוּם טהוּעכין אין א פרעמד אָרט, צווישען דייטשען. זיי פאַרשטעהען ניט מיין שפּראַך, און איך פאַרשטעה ניט זייער לשון. און וואו צו פאַרדיענען איז ניטאָ, האָטש לעג זיך און שטאַרב. על פּו, שרייבט ער, בקשתי לשלוח... איהר פאַרשטעהט א חכם? מע זאָל איהם שיקען, הייסט עס, געלט! האָט מען זיך מן הסתם גיט אויסגעלאַכט, פאַרנעסען די מעשה. געהט ניט אַוועק קיין דריי וואָכען, קומט אָן וויעדער א בריוועל, וויעדער פונ'ם ברמינן, פון קיווקען הייסט עס, און וויעדער אויפ'ן זיידע'ס נאָמען, און וויעדער, "בקשתי להודיע", און וויעדער א מאָל, "בקשתי לשלוח", נאָר דער דאָזיגער, "בקשתי לשלוח" — מיט נאַנצע טענות: "סטייטש, שרייבט ער, וואָס האָט מען געהאט צו איהם? געהייבן וואָלט מען איהם, זאָגט ער, שוין בעסער אָפּגעשמיסען. די שמיץ וואָלטען זיך, זאָגט ער, שוין לאָנג פאַרהיילט, און ער וואָלט זיך געפליבען ביי זיין פרנסה, ווי פרייער, ניט אַרומגען, זאָגט ער, צווישען די דייטשען שלינגן-און-שלאָנג און געשוואַלען ווערען פאַר הונגער..."

באַקומען אזא ביר בריוועל, האָט דער זיידע, עליו השלום, געשיקט רופען צו זיך די שטאַרט: "וואָס טהוּט מען? א איד שטאַרט פון הונגער. מע כוּז איהם עפּים שיקען..." און אז רב ניסעל שאַפירא זאָגט, האָן מען קיין חזיר ניט זיין... האָט מען זיך גאַנץ פּיין צונויפגעלעגט (מ'עהר פון אלעמען האָט געגעבען דער זיידע אליין, וואָס פאַרשטעהט איהר דאָ ניט?) און מע האָט איהם, וואָס אַהרט אַיך, ארויסגעשיקט א ביסעל געלט — און וויעדער פאַרנעסען, אז ס'איז געווען אַמאָל א איד, וואָס האָט געהייסען קיווקע.

קיווקע אָבער האָט ניט פאַרנעסען, פאַרשטעהט זייער ביר, אז ס'איז דאָ א שטאַרט, וואָס הייסט קאמינקע. עס געהט אַוועק

וויעדער א האַלב יאָהר, אָדער א יאָהר, איך וועל אַיך ניט זאָגען אַקוראַט, קומט ניט אָן, מיינט איהר, פון איהם וויעדער א בריוועל? און וויעדער אויפ'ן זיידע'ס נאָמען, און וויעדער, "בקשתי להודיע", און וויעדער א מאָל, "בקשתי לשלוח", שוין דאַנקען נאָט מיט א מול-טוב. "באשר בכך, — שרייבט ער אין בריוועל, — אזוי ווי ער איז ניט לאָנג א חתן געוואָרען, נעמט זעהר א וואוילע פּלח, א טאַטענ'ס א קינד און פון א שענער משפּחה, על פּו, "בקשתי לשלוח", זאָל מען איהם, הייסט עס, צושיקען צוויי הונדערט רייניש, וואָס ער האָט צוגעזאָגט איינלענען נדן. אַניט, זאָגט ער, איז דער שידוך קיין שידוך ניט... וואָס זאָגט איהר אויף דעם אומגליק? קיווקע וועט חלילה בלייבען אָהן א פּלח! וואָס טויג אַיך, מע האָט זיך מיט'ן בריוועל גרומגעטראָגען איבער קאמינקע, ווי מיט עפּים רעכטס, און דער גילס האָט געלאַכט, זיך ממש געהאַלטען ביי די זייטען. חוכא וטילה איז געווען אין שטאַרט: "מזל-טוב אונז..." "קיווקע איז א חתן געוואָרען..." "געהערט? צוויי הונדערט רייניש נדן..." "א טאַטענ'ס א קינד..." "חא-חא-חא..."

אבל החא-חא-חא לא ארך, מפני שכעבור כמה שבועות מגיע
למנו מכתב נוסף, מה איכפת לכם, ושוב אל סבא, וכבר בלי "ביקשתי
להודיע" אלא עם "ביקשתי לשלוח" בלבד. "הוא מתפלא, הוא כותב,
על שעד עתה לא שלחו לו את מאתיים הזוהבים שהבטיח להפקיד.
אם לא שלחו לו מיד, הוא אומר, את מאתיים הזוהבים, הרי הוא כבר
לא חתן, ומחמת הביזיון, הוא אומר, לא נשאר לו אלא דבר אחד: או
שיטביע את עצמו בנהר, או ישב בעגלה ויחזור עם השוט הביתה,
לקאמינקא..."

המלים האחרונות הללו נכנסו היטב, מה איכפת לכם, אל תוך האף
של הציבור וחדלו לצחוק, ועוד באותו ערב התכנסה אצל סבא אסיפה
של כל בעלי-הבתים החשובים שבעיר. נמנו וגמרו, שכמה יהודים
מכובדים, וסבא בתוכם, יקחו את המטפחות במחילה ויצאו העירה
לקבץ נדוניה כשביל קיבקה. היתה ברירה? שלא יהיו לכם יסורים.
נוסף לכך צריכים היו גם לכתוב מכתב של מזל-טוב ולאחל לחתן,
שייכנס לחופה בשעה מוצלחת, שיוקין עם בח"ל בעושר ובכבוד
ושיוכה לבני-בנים, הכול כנהוג. מה היה החשבוך? כשהוא יתחתן
יסתכן בכך ראשו וממילא הוא ישכת, שקיימת בעולם עיר ושמה
קאמינקא. ובסופו של דבר — מי? מה? אדרבה. לא חלפה חצי שנה
או שנה, לא אומר לכם בדיוק כמה, ומקיבקה לא מגיע, אתם סבורים,
מכתב נוסף? מה עכשיו? "באשר בכך, כיוון שהוא התחתן, הוא
כותב, ודווקא הצליח, אלהים שלח לו, הוא אומר, אשה על כל בחורי
ישראל כמותה; אלא מה? עם כל המעלות, הוא אומר, אין דבר כזה.
יש לה, הוא אומר, אבא — שיהיה כפרתה. רמאי, נוכל, גנב, שודד
אמיתי. את מאתיים הזוהבים, הוא כותב, ההוא הוציא ממנו בחלקות,
ואחר כך זרק אותן ואת אשתו אל הרחוב. על כן — הוא כותב —
'ביקשתי לשלוח' — שישלחו לו בבקשה תיכף ומיד עוד מאתיים
זהובים. ולא, הוא אומר, לא נותר לו אלא או להטיל את עצמו בעודו
חי אל תוך הנהר או לשבת בעגלה ולחזור לקאמינקא עם השוט..."

זה כבר הרגיו את העיר בלי שום צחוק. פעמיים נדוניה? — זוהי
כבר גסות-רוח! והחליטו, שעל המכתב שלו בכלל לא יענו. נמלך
קיבקה כדעתו, חיכה שבועיים או שלושה, ושלח, מה איכפת לכם,
מכתב נוסף, ושוב על שמו של סבא: "כזאת וכזאת, מה הם חושבים
להם? מדוע אין שולחים לו את מאתיים הזוהבים? הוא יחכה, כותב

הוא, לא יותר משבוע... ואם אין שולחים לו את הכסף, הוא
אומר, הרי הוא אורח בקאמינקא, אם ירצה השם, במהרה, בקרוב."
והוא עוד מסיים את המכתב ב"ונאמר אמן". מה ששייגץ יכול
לעשות!

איך שזה, אתם מבינים, זורה ובער לכל אחד ואחד! אבל מה יכלו
לעשות? שוב אסיפה, סבא בבית, ושוב יצאו בעלי-הבתים
המכובדים עם המטפחות דעירה. הציבור, מה איכפת לכם, אפילו
עיקם את החוטים, לא ידעו לתת כסף למנוול כזה. אבל האם אפשר
לסרב? כשרב ניסל ע"ה הוא אומר לתת, אי אפשר להיות חזיר. אלא
שכל אחד התנה תנאי, הזודי הנתינה האחרונה שלו. גם סבא בעצמו
לא העלה על דעתו, שישלחו לו את תהיה הפעם האחרונה. ואכן כך
גם כתבו לו, זאת אומרת, קיבקה, בפירוש ובמלים בוטות; דהיינו,
שכאן שולחים לו מה שישלחים בפעם האחרונה, ושיותר לא יעז
אפילו להזכיר כסף. והוא, היגב, אתם סבורים, נבהל מאוד, מה? פעם
אחת, לפני אחד החגים, מגיע שוב מכתב מן התנא-קמא הזה
(וכרגיל, אל סבא)? מה יזכיר קרה? "באשר בכך — הוא כותב —
כיוון שהוא התחבר לו יוד עם גרמני אחד, אדם הגון מאוד וגם
ישר, ועשה איתו שותפות, הוא אומר, בעסקי חרסינה, והעסק, הוא

דער חא-חא-חא האט אָבער לאָנג נישט געדויערט, וְאָרום
אין א פּאַר וואָכען אַרום קומט-אָן, וואָס אַהרט אײַך, א בריוועל,
ווייעדער פון איהם, און ווייעדער צום זיידען, שוין אָהן א, "בקשתי
להודיע", נאָר מיט א, "בקשתי לשלוח" אַליין. "עם וואונדערט
איהם, שרייבט ער, וואָס מע האָט איהם נאָך ניט אַרויסגעשיקט די
צוויי הונדערט רייניש, וואָס ער האָט צוגעזאָגט אײַנלענען. טאַמער
שיקט מען איהם ניט אַרויס, זאָגט ער, באַלד די צוויי הונדערט
רייניש, ווערט ער אויס חתן, און פאַר ביזן בלייבט איהם איבער,
זאָגט ער, נאָר אײַן זאָך: אָדער דערטרעהען זיך אין טײַך, אָדער
קימען צו פּאַהרען מיט'ן בייטשעל אַהיים. קיין קאַמינקע..."

די דאָזיגע לעצטע ווערטער זענען אַהײַן דעם עולם, וואָס אַהרט
אײַך, אין נאָז אַרײַן, און מע האָט אײַנגעהערט צו לאַכען, און
דעם ועלבען אויפדערנאַכט איז געווען ביים זיידען אײַן אסיפה פון

די פּאַרנעמסטע בעלי-בתים אין שטאָדט, און ס'איז געבליבען, אז
עטליכע שענע אידען, און דער זיידע בתוכם, זאָלען נעמען די
פעטשיילעס און מחילה לאָזען זיך איבער דער שטאָדט און צונגיפֿ-
מאַכען פון קיווקע'ס וועגען נדן. א ברירה האָט מען געהאַט? האָט
קיין יסורים ניט. מע האָט איהם נאָך נעמוזט אָנשרייבען א מזל-
טוב אויך און צרוויינטשעווען דעם חתן, ס'זאָל זײַן אין א מזל-דינגער
שעה, ער זאָל זיך מיט איהר עלטערען און עושר און אין כביר און
דערלעבען קינדס-קינדער, ווי געוויינטליך. וואָס האָט מען גערע-
כענט? ער וועט חתונה האָבען, וועט דאָס איהם פאַרדעהען דעם
קאַפּ, וועט ער במילא פאַרנעמען, אז ס'איז דאָ א קאַמינקע אויף
דער וועלט. צום סוף — ווער? וואָס? אַדרבה. ס'איז ניט
אָוועקגעגאַנגען קיין האַלב יאָהר, אָדער א יאָהר — איך וועל אײַך
ניט זאָגען אַקוראַט, — קומט גיט אָן, מיינט איהר, פון איהם ווייעדער
א מאָל א בריוועל? וואָס איז ווייעדער? "באשר בכך, אזוי ווי
ער האָט חתונה געהאַט, שרייבט ער, און האָט דוקא נעטראָפּען, גאָט
האָט איהם צוגעשיקט, זאָגט ער, א ווייבעל אויף אַלע אירישע קינדער
געזאָגט געוואָרען. נאָר וואָס דען? מיט אַלע מעלות, זאָגט ער,
קאָן גיט זײַן. האָט זי א טאַטען — מען ער זײַן די פּפּרה. א
לינגער, א דרעהער, א שווינדלער, אײַן אמת'ער באַנדיט. ער האָט
אויסגענאַרט, שרייבט ער, ביי איהם די צוויי הונדערט רייניש און
האָט איהם אַרויסגעטריבען מיט'ן ווייב אויף דער גאַס. על פּן,
שרייבט ער, "בקשתי לשלוח" — זאָל מען איהם, הייסט עס, אַרויס-
שיקען תיכף ומיד אַנדערע צוויי הונדערט רייניש. אַניט, זאָגט ער,
קומט איהם אויס אָדער נעמען אַרייַנוואַרפען זיך א לעבעדיגער אין
טייך אַרײַן, אָדער קומען צו פּאַהרען צוריק אַהיים מיט'ן בייטשעל..."

דאָס האָט שוין דער שטאָדט פאַרדראָסען טאַקיי ניט אויף
קאַטאָועס. צוויי מאָל נדן? — דאָס איז דאָך שוין עפּים טאַקיי
מעשה פאַרד! און ס'איז געבליבען, מע זאָל איהם אויף זײַן ברײַע
נישט נעטפּערען נאָרנישט. איז זיך מיישיב היינעק און וואַרט-אַפּ
א וואָך צוויי אָדער דריי און שיקט אַרײַן, וואָס אַהרט אײַך, ווייעדער

א ברײַע, און אַלע אויף מיין זיידענ'ס נאָמען: "אזוי און אזוי,
וואָס טראַכט מיט זיך? פאַר וואָס שיקט מען איהם ניט אַרויס די
צוויי הונדערט רייניש? ער וועט אָפּוואַרטען, שרייבט ער, נישט
מעהר ווי אַנדערע טאַגלעך וואָכען, און אז מע שיקט איהם ניט
אַרויס, זאָגט ער, דאָס געלט, האָט איהם קאַמינקע פאַר א נאַסט,
אם ירצה השם, נאָר אין גיכען". און לאָזט נאָך אויס דעם ברײַע
מיט א, "ונאמר אמן". א שייגען קאָן!
ווי פאַרשטעהט איהר, האָט דאָס געברענגט און געבראַטען
איטליכען באַזונדער? נאָר וואָס האָט מען געקאַנט טהון? ווייעדער
א מאָל אײַן אסיפה ביים זיידען אין שטוב, און ווייעדער א מאָל
שענע בעלי-בתים מיט א פעטשיילע איבער דער שטאָדט. דער עולם
האָט זיך אפּילו, וואָס אַהרט אײַך, שטאַרק געקנייטשט, קיין חשק
געהאַט צו געבען געלט צוליעב אזא פּל-ב'ניט. נאָר ס'איז עפּים
א תירוץ — אז רב ניסעל יאָפּיראַ זאָגט געבען, קאָן מען קיין חזיר
גיט זײַן. נאָר א תנאי האָט יעדער אויסגענומען, אז דאָס גיט ער
צום לעצטען מאָל. דער זיידע אַליין האָט אויך נאָר אַנדערש גיט
גערעכענט, אז דאָס איז שוין דאָס לעצטע מאָל. און אזוי האָט מען
איהם טאַקיי אָנגעשריבען, קיווקען הייסט דאָס, בפּירוש מיט'ן
האַרבען וואָרט, אז דאָס שיקט מען איהם דאָס לעצטע מאָל,
און אז מעהר זאָל ער פון קיין געלט נאָר ניט דערוועגען מזכיר זײַן
אפּילו. אַדראי האָט ער זיך שטאַרק איבערגעטראָקען, דער גנב,
זוי מיינט איהר? אײַנמאַל אונטער א יום-טוב קומט גיט אָן פּונ'ם
תנא (צום זיידען, געוויינטליך) ווייעדער א מאָל א בריוועל? וואָס
איז היינט? "באשר בכך, — שרייבט ער, — אזוי ווי ער איז זיך
צונגיפֿען קומען אין בראָך מיט אײַנעם א דייטש, זעה א לייטישען
מענטשען און אײַן עהרליכען, אין האָט געטראָסען, זאָגט ער, מיט
איהם שיתפות, א פאַיאַנס-געשעפט, און דאָס געשעפט איז, זאָגט

6

ער, זעהר א ניט געשעפט און א ראיעל געשעפט, מע האן, זאגט
ער, דערפון האבען זעהר יען פרנסה, — על פו בהשתי לשלוח, זאל
מען איהם, הייסט עס, צישיקען, למען הייס, פיער הונדערט מיט

פופציג רייניש. און טאקי פאלד, מע זאל ניט, "מעדליוען", זאגט
ער, מיט'ן געלט. וואָרום דער שותף, שרייבט ער, וויל ניט ווארטען.
ער האָט, זאָגט ער, אנדערע שותפים, צעהן פאר איינעם, און טאָמער
חלילה נעמט ער ניט דאָס געשעפט, בלייבט ער אָהן א געשעפט, און
וויבאלד ער בלייבט אָהן א געשעפט, קומט איהם אייס, זאָגט ער,
נאָר אַריינזאָרפען זיך אין טייך אַרײַן, אָדער קומען צוריק אַהײם
מיט'ן בייטשעל" — דער אלטער נוסח! און אָזען אָזט ער אויס
מיט אײַן אָנצהערעניש, אז פאם מע שיקט איהם ניט אַרויס פון
אין צוויי וואָבען צייט די פיער הונדערט מיט פופציג רייניש, וועט
זיי קאָסטען טייערער, וואָרום זיי וועלען איהם דאַרפען אומקעהרען
פאר הוצאות פון בראָד קיין קאַמינקע און צוריק פון קאַמינקע קיין
בראָד — א פּלײַב'ניק קאָן!

פאָדאָרע מען אייך נאָך דערצעהלען, וואָס פאר א פאַרשטעהר-
טען יום־טוב די שטאָרט האָט געהאַט? און איבערהויפט — דער
זיידע מיינער! ער, עליו השלום, האָט געבאָד געהאַט, וואָס אַהרט
אייך, דעם גרעסטען חלק! וואָרום אז ס'איז געקומען נאָך יום־טוב
צו דער אסיפה, האָט דער עולם אָנגעהייבען אונטערמורמלען און
טענה'ן: „גענוג! ביז וואָנעט איז דער יענער צו צאָפען געלט?
אלסדינג דאַרף דאָך זיין מיט א מאָס. קעפלעך עסען האָן אויך
נאָס ווערען. אייער קיווקע וועט אונז מאַפּען פאַר קבצנים!“...
אזוי טענה'ט די שטאָרט. ענטפערט דער זיידע: „וואָס עפּים
מיינ קיווקע?“ זאָגען זיי: „וועמענ'ס דען? וועמענ'ס אויפּטוה
איז דאָס געווען, אז דער ממזר זאָל פּלוצים פאַקומען אפּפּאַלעקעציע
אין טרומע?“...
פון די ווערטער האָט מיין זיידע אַרויסגעזעהען (געווען א איד
א חכם), אז ס'איז דברים בטלים, קיין געלט וועט מער די שטאָרט
ניט געבען. האָט ער זיך א וואָרף געהאַן צו נאָטישאַסטווע —
נאָטישאַסטווע ליגט דאָך אויך אין הוואָס בלייבט מיט אַלע, —
טאָמער וועלען זיי געבען האָט עפּים צושיינער? — ווער? יואָס?
א נעכטיגער טאָג! א נוי איז ניט קיין איד. א נוי נעמט זיך ניט

צום האַרצען. און, וואָס אַהרט אייך, ער האָט געבאָד געמוזט,
במחילת כבוד, דער זיידע הייסט עס, צענאַרטלען זיך און אוועק-
שיקען זייע אַייגענע עטליכע גילדען צום דאָזיגען רוצח, ימח שמו.
און אַ בריעה האָט ער איהם אוועקגעשריבען, א רעכטען בריעה
(מיין זיידע, עליו השלום, אז ער האָט געוואָלט, האָט ער געקאָנט!).
אינ'ם דאָזיגען בריעה האָט ער איהם, וואָס אַהרט אייך, גוט אויס-
געשיגעצט, וויפיעל ס'איז אין איהם אַרײַן. ער האָט איהם אָנ-
גערופען פּלײַב'ניק, און הולטאָי, און עס־האַרץ, און פּוּשע־יִשְׂרָאֵל, און
בלוטצאָפּער, און פּיאָווקע, און רשע מרושע, און מומר להכעיס, אין
וואָס איהר ווילט. און אָנגעזאָגט האָט ער איהם איין מאָל פאַר אַלע
מאָל, אז מעהר זאָל ער זיך נאָר ניט דערווענען שרייבען קיין
בריוולעך און ניט מוזיר זיין אפילו פון קיין געלט. און האָט איהם
דערמאָנט, אז ס'איז דאָ אַ נאָט אויף דער וועלט, וואָס זעהט אלסדינג
און ווייסט אלסדינג און צאָהלט בפּלײַב'פּלײַס. און אויסגעלאָזט האָט
ער דעם בריעה (פאַרט א איריש האַרץ!) מיט תחנונים, מיט אַ
געבעט הייסט עס, ער זאָל רחמנות האָבען אויף זיינע אלטע יאָהרען
אין זאָל ניט אומגליקליך מאַכען אַ שטאָרט מיט אידען, ובזכות זה
וועט איהם דער אויבערשטער העלפען, ער וועט דאָרט פּרעליח זיין
וואו ער וועט זיך קעהרען און ווענדען. אָט אזא מיין בריעה האָט
איהם דער זיידע, עליו השלום, אוועקגעשריבען און אונטערנע-
חתמ'עט האָט ער זיך מיט'ן גאַנצען נאָמען בפּירוּשׁ: „ניסעל
שאַפּיראָ“ — אין דאָס איז געווען פון איהם, ער זאָל מיר מוחל
זיין, די גרעסטע נאַרײַשקייט, ווי איהר וועט פאַלד האַרבען, וואָס
אַהרט אייך, פון דער געשיכטע ווייטער.

דאָ האָט דער קאַמינקער איד וויעדער אַ מאָל זיך אָפּגעטיטעלט,
ארויסגענומען דעם פאַרטאָבאָק, פּאַוואָלינהע פאַרדעהט א פּאַפּיר-
דאָס, פאַרוויכערט און שטאַרק פאַרצויגען זיך, איין מאָל אין צוויי
מאָל און דריי מאָל, נאָר נייט געקוקט דערויף, וואָס דער עולם איז
נייניעריג, געהט־אויס מיט אַלע פחות, מע וויל שוין וויסען דעם
שפּײַז. נאָכדעם ווי ער האָט זיך אַ פּיסעל אָנגערויכערט און אויס-
געהוסט, האָט ער גוט אויסגעשנייצט די נאָז, פאַרקאַטשעט איבער-
אַנייעס די אַרבעל און אָנגעהויבען מיט'ן זעלבען טאָן, וואָס פריהער:
— איהר קעהרט אַודאי מיינען, מיינע ליעבע אידען, אז דער
פּלַב שפּפּלבים האָט זיך שטאַרק איבערגעשראַקען פאַר מיין זיידענ'ס
בריעה? עס הויבט זיך נאָר ניט אָן. עס געהט ניט אַוועק קיין

אומר, הוא עסק טוב מה עסק ממש, אפשר, הוא אומר, להוציא
ממנו פרנסה בכבוד, ביקשתי לשלוח, זאת אומרת, שיאילו
למען השם לשלוח אל... בע מאות וחמישים זהובים, ודווקא תיכף
ומיד. שלא יתמהמהו... אומר, כמשלוח הכסף. מפני שהשותף,
הוא כותב, איננו רוצה... יש לו, הוא אומר, שותפים אחרים,
עשרה מועמדים, והוא... חלילה הוא אינו נכנס לעסק, הריהו נשאר
כלי עסק, ואם הוא נש... עסק, הוא אומר, לא נותר לו אלא לזרוק
את עצמו אל הנהר... הא ביתה עם השוט" — הנוסח הישן!
והוא מסיים ברמוז, ש... ישלחו לו תוך שבועיים את ארבע מאות
וחמישים הזהובים, וז... יתור כיוקר, שכן יצטרכו לכסות גם את
הוצאות הנסיעה של... לקאמינקא ומקאמינקא בחזרה לברוד
— מה שכלב יכול לעשות!

צריך עוד לספר לכם אין הופרה שמחת החג בעיר? ובעיקר אצל
סבא שלי! הוא, עלי שלום, קיבל את החלק הגדול ביותר בצער,
מה איכפת לכם. שכן כאיזר התכנסה, אחרי החג, האסיפה, החל

הציבור לרגון בחשאי ולטעון: "מספיק! עד כמה אפשר למצוץ כסף?
לכל דבר יש מידה. אפילו קרפּלך אוכלים עד שנמאס. קיבקה שלך
יעשה אותנו קבצנים!"... כך טוענת העיר. עונה סבא: "מה פתאום
קיבקה שלי?" אומרים הם: "אלא של מי? מי עשה את המעשה,
שהממזר יחטוף פתאום שבץ לב בכית הסוהר?"...

מן המלים האלו נוכח סבא (יהודי חכם היה) שהדברים דברים
בטלים, העיר שוב לא תיתן כסף. רץ אל הרשות — הרי גם הרשות
שוכבת כאן יחד עם כולם בתוך הקוואס' — אולי יתנו הם לפחות
איזו תרומה? — מי? מה? לא נברא ולא היה! גוי איננו יהודי. גוי
איננו לוקח ללב. והוא, במחילת כבודו, זאת אומרת, סבא בעצמו, היה
מוכרח, מה איכפת לכם, לחגור את מותניו ולשלוח את מעט הזהובים
שלו עצמו לרוצח ההוא, ימח שמו. ומכתב הוא כתב לו — מכתב
מארץ המכתבים (סכי עליו השלום, כשהוא רצה היה מסוגל!).
במכתב ההוא, מה איכפת לכם, הוא חירף וגידף אותו כמה שרק נכנס.
הוא קרא לו מנוול והולל ועם־הארץ ופושע־ישראל ומוצף־דם
ועלוקה ורשע־מרושע ומומר־להכעיס וכל מה שאתם רוצים. והוא
אמר לו פעם אחת ולתמיד, שיותר לא יעז כלל לכתוב לו מכתבים ולא
יזכיר אפילו במלה אחת כסף. והוא הזכיר לו, שיש אלוהים בעולם,
שרואה הכול ויודע הכול ומשלם כפל־כפליים. ואת המכתב סיים
(ככל זאת לב יהודי!) בתחנונים, זאת אומרת, בבקשה, שההוא ירחם
על שנות זקנתו ולא יאמלל עיר שלמה של יהודים, ובזכות זה יעזור
לו הקדוש ברוך הוא והוא יצליח בכל אשר יפנה. הנה, מכתב כזה
כתב לו הסבא עליו השלום וגם חתם עליו בכל מלוא שמו בפירוּשׁ:
"ניסל שפירא" — וזו היתה, ימח לי שם, השטות הגדולה ביותר,
כפי שתשמעו מיד, מה איכפת לכם, מהמשך הסיפור.

כאן נעצר הקאמינקאי פעם נוספת, הוציא את נחתיק הטבק, גילגל
לו במחנינות סיגריה, הצית אותה, מצץ ממנה מציצה אחת ושתיים
ושלוש, וכלל לא התחשב בכך שהציבור כולו מתוח, ממש מתפוצץ
מרוכ רצון לדעת את העיקר. אחרי שעישן קצת והשתעל, מחט היטב
את האף, הפשיל מחדש את השרוולים והמשיך באותה נימה כמו
קודם:

7

האלב יאהר, אָדער אַ יאָהר — קומט אָן, וואָס אהרט אייך, פון דעם משומד אַזאַ מין מכתב: „ראשית בקשתי להודיע, אז מין שותף דער דייטש, קומען זאָל אויף איהם אַ בייזער חלום, האָט מיר פאַ-שווינדעלט, באַנומען פון קאַפּ ביז די פיס און אַרויסגעוואָרפּען פון געשעפט. האָב איך אפילו געוואָלט אַיינגעבען אויף איהם, פאַר-פיהרען אַ פּראָצעס, האָב איך אָבער געזעהען, אז ס'איז אַ נעכטיגער טאָג. אָנהויבען זיך לאָדען מיט אַ דייטש — דאַרף מען זיך גע-זענענען מיט'ן לעבען. זיי זענען אַזעלכע ממורים, אז מע טאָר ניט שטעהן אין וויערע דלית אמות! בין איך גענאָגען און האָב בעסער אָפּגעדרונגען אַ געוועלכ, טאַקיי געבען זיין געוועלכ, אַ טיר געבען אַ טיר, און איך עפען אַ ניי געשעפט, אויך פון פאַיאַנס, און מיט גאָט'ס הילף, איך וועל דעם דייטש באַגראָבען, ער וועט ביי מיר עסען די ערד! נישטמעהר — איין זאך, וואָס מע דאַרף האָבען דערצו פאַרדעם, צום ווינציגסטען — טויזענט רייניש. על בן בקשתי לשלוח... אזוי שרייבט ער, קיווקע הייסט עס, און לאָזט-אויס דעם בריעף מיט די וועררער: „און באַס איהר שיקט מיר ניט אַרויס אין אַכט טאָג אַרום די טויזענט רייניש, שיה איך אָפּ, זאָגט ער, אייער לעצטען בריעף, וואָס איז גע'חתמ'עט מיט אייער אייגענער האַנט: „ניסעל שאַפיראָ, נלייך אין דער נובערניע אַרײַן, און דער-צעהל זיי אויס די גאַנצע מעשה פון אַל'ף ביז תי'ו: זיי אזוי איך האָב באַקומען אין טורמע די אַפּאַפּלעהציע, זיי אזוי איך בין נאָכ-דעם אויפ'ן הייליגען אַרט אויפגעשטאַנען תחית-המתים, זיי אזוי שמען דער בעל-עגלה האָט מיר געבראַכט ביזלום קיין בראָד, און זיי אזוי איהר האָט מיר אַרויסגעשיקט עטליכע מאָל לאַדיהר-דיגעלט.

אַלסדיג וועל איך זיי, זאָגט ער, אויסדרעצהלען, לאָזען זיי וויסען, אז מיר האָבען אַ גרויסען גאָט און קיווקע איז ניט געשטאַרבען... געפעלט אייך, אַשטויגער, אַזאַ מין ברוך-הבאָ? זיי נאָר דער זיידע, עליו השלום, האָט איבערגעלייגעט דעם דאָזיגען זיסען בריעף, אזוי איז איהם באַלד געוואָרען שלעכט, וואָס אהרט אייך, אויף צו חלש'ען. עס האָט איהם אָפּגענומען, ניט פאַר מיר געדאַכט... אירען, מיר שטעהען? וואו זענען מיר?

— סטאַנציע באַראַנאָוויטש... סטאַנציע באַראַנאָוויטש... אזוי רופען-אויס די קאַנדרוזטאַרען, לויפערניג איינס נאָך דאָס אנדערע פאַרביי די פענסטער פון אונזער וואַנאָן.

דערהערט דעם נאָמען „באַראַנאָוויטש“, שפּרינגט אויף אונזער קאַמינקער איר פון אַרט, טהוט זיך אַ חאַפּ צו זיין פעקעל, עפּים אַ מין זאַק, אָנגעשטופּט גאָט ווייסט מיט וואָס, שלעפט איהם מיט אַלע פחות און לאָזט זיך צו דער טיר. איין מינוט — און ער איז שוין מיט ביידע פיס אויף דער פלאַטפארמע, שוויצט און שטופּט זיך מיט'ן זאַק צווישען עולם, טהוט אַ קוק אַרײַן יעדען איינציגען אין פנים אַרײַן:

— באַראַנאָוויטש?

— באַראַנאָוויטש.

עס חאַפט דעם אָנפליק, ווי ביי קידוש-לכנה:

— שלום עליכם?

— עליכם שלום!

אַ סך פון אונזער וואַנאָן (און איך אויך בתוכם) לויפען איהם נאָך פון הינטען און חאַפען איהם ביי די פּאַלעס:

— פעטער! ס'איז בלאָטע! מיר וועלען אייך ניט אַפּלאָזען. איהר מוזט אינז זאָגען — וואָס איז געווען דער סוף פון דער געשיכטע?

— וואָסער סוף? ס'איז ערשט איין אָנהויב! לאָזט מיר אָפּ! וואָס ווילט איהר? איך זאָל פאַרשעטניגען איבער אייך

דעם פּאַיער? מאָדנע אירען! איהר הערט דאָך: באַראַנאָוויטש! סטאַנציע באַראַנאָוויטש!

און איידער מיר קוקען זיך אַרום, איז שוין ניטאָ קיין זכר אפילו פון דעם קאַמינקער אירען.

פאַרברענט זאָל ווערען די סטאַנציע באַראַנאָוויטש!

ענדע געשיכטע נוסעך דריי.

— אַתם נוטים בוודי לישוב, יהודים חביבים, שהכלב שבכלבים נבהל מאוד מן המכתב שלי? לא מניה ולא מקצתיה. לא עוברת חצי שנה או שנה — מן המשומד, מה איכפת לכם, מכתב כזה: „ראשית ביקשתי להודיע, שהשותף הגרמני שלי, חלום רע עליו, רימה אותי, לקח מראשני כף רגל וזרק אותי מן העסק. רציתי אפילו לתבוע אותו למשפט אבל ראיתי שזהו הכל הבלים. להתחיל להתדיין עם גרמני — אַתם קודם להיפרד מן החיים. הם ממורים כאלה, שאסור לעמוד ברמת אמות שלהם! הלכתי ושכרתי לי חנות משלי, ודווקא סמוך לזעמיל, דלת ליד דלת, ואני פותח עסק חדש, גם הוא של חרסינה, הענייה השם אני אקבור את הגרמני, הוא יאכל אצלי עפר! רק זה, שיש לי להשיג בשביל כך חוט לתפירה, לכל הפחות — אלה זהובים שיש בן ביקשתי לשלוח... כך כותב הוא, זאת אומרת קיבקה, והוא מניח את המכתב במלים: „ואם איך שולח לי תוך שמונה ימים את אלה זהובים, שולח אני את מכתבך האחרון, החתום בעצם ידך זעמיל שירא, ישר אל שלטונות המחוז ומספר להם את כל הפרשה מאין עד תיו: הכיצד קיבלתי שבץ לב בבית הסוהר, וכיצד זכיתי לאתר זמן לתחיית המתים בבית העלמין, וכיצד שמעון בעל-העגלה הוציא אותי בשלום לברוד, וכיצד שלחת לי פעמים אחדות דמי לג'חוצ'ן. הכול, הוא אומר, אספר להם, למען ידעו שיש לנו אלוהים גדול וקיבקה לא מת...“

מוצא חן בעיניכם, ממשל מין ברוך-הבא שכזה? רק קרא סבא את המכתב המתוק הזה, ומיד חשכו עיניו, מה איכפת לכם, עד להתעלף. תקף אותו, לא עלינו... יהודים, אנחנו עומדים? איפה אנחנו?

— תחנת באראנוב... תחנת באראנוביץ'...

כך מכריזים הקונוקני רים כשהם רצים כזה אחר זה לאורך חלונות הקרון שלנו.

הקמינקאי שלנו שומע את השם „באראנוביץ'“ ומיד הוא קופץ ממקומו, חוטף את הצ'יט'עליו — מין שק ממולא אלוהים-יודע-כמה — גורר אותו בכל התחנות וחותר לעבר הפתח. עוד רגע — והוא עומד כבר בשתי רגליו על גבי הרציף, מזיע ונדהף עם השק שלו בתוך הקהל, מביט לאחור אל תוך הפרצוף:

— באראנוביץ'?

— באראנוביץ'.

מראהו כמו בשעת קידוש-לכנה:

— שלום עליכם?

— עליכם שלום!

— רבים מן הקרון שלנו (וגם אני בתוכם) רצים אחריו ותופסים אותו בשולי הבגד:

— רב יהודי! זה לא ילך! אנחנו לא ניתן לך. אתה מוכרח להגיד לנו מהו סוף הסיפור?

— איזה סוף? זו רק ההתחלה! תעזבו אותי! מה אתם רוצים, שאני אאחר בגללכם לרכבת? יהודים משונים! הרי אתם שומעים בעצמכם: באראנוביץ'! תחנת באראנוביץ'!

ולפני שאנחנו מספיקים להביט ימינה ושמאלה, כבר אין אפילו זכר ליהודי הקאמינקאי.

שתישרף באש תחנת באראנוביץ'!

סוף סיפור מספר שלושה.

איי 13 / 11